

de PETRE ALEXANDRESCU

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” nu este dintre cele mai vechi ale Academiei Române. El a fost înființat abia în 1956, când apăruseră deja o bună parte dintre celelalte institute de cercetări. De curând am sărbătorit 45 de ani ai Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan”. Și totuși istoria sa este mai veche decât a tuturor celorlalte. Ea își are începuturile în epoca de formare a culturii noastre moderne, care se confundă cu acelea ale înseși disciplinei pe care o cultivă.

Întemeierea Muzeului Național de Antichități (MNA) este dominată de figura banului Mihalache Ghica (1792-1850), personalitate proeminentă a vieții culturale din Țara Românească, în prima jumătate a veacului al XIX-lea. Frate al celor doi domnitori, Grigore și Alexandru Ghica, Mihalache, politician dibaci cu vederi moderat-conservatoare, a fost un spirit rafinat (își făcuse studiile în Germania), iubitor de antichități și pasionat colecționar.

Există o evocare a acestui interesant personaj, pe care Cezar Bolliac a compus-o mult mai târziu, după moartea lui Ghica, în 1873: „Banul Mihalache Ghica, Nenea Mare al lui Vodă, vornic din Întru și președinte al Sfatului Administrativ, *in perpetuum*, prezida toată mișcarea intelectuală oficialmente, în opozițiuni și în rivalitate cu Câmpineanul, care era sufletul acestei mișcări ... Palatul părintesc al lui Mihalache Ghica (pe colțul format de Splaiul Independenței și strada Ilfov nr. 6) era un adevărat muzeu de antichități, adunate din țară; galeria lui de pictură și sculptură erau citate de europeni și biblioteca, avută în manuscrise, erau imense”.

În noiembrie 1834 Mihalache Ghica donează Statului colecția sa, care cuprindea atât piese de științe naturale - așa-numitele „curiozități”, care împodobeau, după gustul epocii, numeroase colecții europene -, cât și obiecte arheologice, sculpturi și 1258 monede greco-romane și bizantine „găsite tot în acest Prințipat”. La 3 noiembrie 1834, dată memorabilă a arheologiei și muzeografiei românești, domnitorul Alexandru Ghica trimite Eforiei Școalelor Naționale avizul favorabil înființării unui muzeu „înzeștriat cu o însemnătoare colecție și alte deosebite obiecturi de antichități” pentru a se face „priveghere de a se ține în bună păstrare”.

Muzeul de Istorie naturală și antichități a fost atașat Bibliotecii Naționale, noua instituție de pe lângă Colegiul Sfântul Sava, situat pe locul ocupat astăzi de Universitatea din București. Conservatorul Muzeului, Carol (Scarlat) Wallenstein, profesor de desen și caligrafie al Colegiului, amenajează o sală pentru primul muzeu al Țării Românești, unde, pe lângă această colecție, se aflau mulaje de gips, copii după meșteri italieni, executate chiar de conservator, cunoscut și apreciat portretist el însuși. Săptămânalul „Muzeul Național”, „gazetă literară și industrială a profesorilor”, organ al tinerei instituții, era publicația unde Vladimir de Blaremburg

* Comunicare prezentată în Aula Academiei Române la data de 5 decembrie 1994, cu ocazia jubileului Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”.

a scris articole despre antichitățile din Țara Românească și cu privire la propriile sale cercetări arheologice din Oltenia, întreprinse împreună cu Mihalache Ghica.

În entuziasmul acestor începuturi, banul Mihalache Ghica, în calitatea sa de Vornic al Treburilor din Înăuntru, a propus Domnitorului la 2 noiembrie 1837 „să se obștească prin circulare în tot Prințipatul ca orice antichități se vor găsi într-această țară, rămășiți după la acele locuri care s-au însemnat în istorie, toate acestea să se ia și să se ducă la Muzeul Național”. O hotărâre a Eforiei Școalelor Naționale din 3 noiembrie 1839 întărește inițiativa lui Ghica, adăugând o dispoziție extrem de interesantă și de actuală și astăzi: „Nimenea să nu fie volnic a scormoni în pământ pentru a scoate obiecte de antichitate ... pentru că strică și întunecă șirul sistematic al lucrării în asemenea descoperire”.

Primele roade ale acestor temeinice statuări nu aveau să se lase așteptate. În 1837 se descoperea din întâmplare la Pietroasa (jud. Buzău) celebrul tezaur, care a stârnit interesul întregii țări și al Europei. Grație serviciului de antichități, ce sta atunci să se nască, superba descoperire avea să fie recuperată în bună parte, intrând în colecțiile statului.

Iată, așadar, premisele create acum 160 de ani, prin entuziasmul, scrupulul și prevederea unor înaintași inimoși și luminați, pentru creșterea și dezvoltarea instituției pe care o sărbătorim astăzi. Muzeul Național de Antichități, a cărui istorie nu a încetat să se modifice, împlinit în cele din urmă prin intrarea sa în structurile Academiei și prin crearea Institutului de Arheologie, este astfel una dintre cele mai vechi instituții culturale ale acestei țări, care a continuat până astăzi. Este desigur un privilegiu, pe care - din nefericire - nu-l împarte cu multe altele.

La 22 ianuarie 1862 generalul Nicolae Mavros făcea cunoscut Adunării Legislative a Principatelor Unite că donează Muzeului Național o impunătoare colecție de antichități, cea mai importantă donație constituită până atunci în țară. Acest act declanșează procedurile juridice care au dus la înființarea a două muzee distincte, unul de arheologie și „belle arte”, altul de științe naturale, devenit mai târziu Muzeul Grigore Antipa. Decretul lui Al. I. Cuza din 25 noiembrie 1864 aproba „Regulamentul pentru administrarea și organizarea Muzeului de Antichități din București”. Colecția Mavros cuprindea circa 4000 de monede și medalii și un mare număr de sculpturi, reliefuri, ceramică greacă, obiecte egiptene, achiziționate fie din comerțul de antichități, fie de pe cele două maluri ale Dunării „de la Mehadia și până la Marea Neagră, în tot timpul cât a fost inspector general al carantinilor și cu o influență egală în Serbia și Bulgaria, ca și România”, cum declara tot C. Bolliac.

De-a lungul existenței sale atât de îndelungate s-au adăugat fondului inițial al Muzeului o serie de colecții particulare, astfel încât actualmente fondul de colecții al MNA adăpostește, în condiții mai degrabă impropii, un neprețuit tezaur.

Deși înzestrat cu o bază legală solidă, după promulgarea Regulamentului pentru MNA din 1864 și a celui cu privire la explorarea și cumpărarea de obiecte antice, din 10 aprilie 1874, de natură a proteja patrimoniul național, MNA a vegetat un timp, limitat la funcția sa de depozitar de antichități. Însă doi tineri directori, ambii înzestrați cu o solidă formație științifică, desăvârșită în marile universități din Apus, și cu voința de a organiza și impune în țară și străinătate prestigiul MNA și al arheologiei și istoriei românești, s-au succedat în intervalul cuprins între

1881-1927. Am numit pe Grigore Tocilescu și pe Vasile Pârvan. În acest interval s-a produs schimbarea fundamentală a funcției MNA, de la caracterul său anticvaric, specific multor muzee de antichități din Europa secolului al XIX-lea, la acela de centru și coordonator al întregii mișcări arheologice din țară.

Gr. Tocilescu a imprimat un suflu nou și puternic MNA în îndeplinirea misiunii sale de protecție a patrimoniului arheologic. MNA a întâmpinat piedici și a înregistrat numeroase eșecuri. Înțelegerea, protejarea și respectul datorat monumentelor istorice era în acea vreme - ca și astăzi, de altfel - mai puțin dezvoltat în țara noastră, uneori chiar absent. Extrem de vigilenți și de perseverenți, Gr. Tocilescu nu se lăsa descurajat, făcând repetate demersuri pentru salvarea și protecția monumentelor și siturilor istorice și preistorice, cerând ca unele dintre ele, ca de pildă Sucidava-Celei, Romula-Reșca, Arcidava, Arutela etc., să fie declarate monumente publice, cu despăgubirea cuvenită proprietarilor terenului. Pentru unele dintre acestea, stăruințele lui Tocilescu au durat și două decenii, dar fără succes. El a obținut doar două hotărâri favorabile: prima pentru ruinele romane de lângă Turnul Severin, cealaltă pentru Adamclisi, intrat în proprietatea MNA.

Gr. Tocilescu a înțeles și funcția de cercetare a MNA. Lista excursiilor arheologice și a campaniilor de săpături este lungă. Tocilescu a săpat „nu mult, ci enorm”, cum observa de curând Al. Avram, e drept că nesistematic - tehnica de săpătură arheologică a fost perfecționată mult mai târziu, iar introducerea ei în cercetarea siturilor greco-romane a întârziat, uneori chiar până în zilele noastre. De la el ne-au rămas puține rapoarte de săpături, însă cercetările sale la monumentul de la Adamclisi au fost publicate în condiții excepționale. El a avut meritul de a invita la această lucrare, de importanță internațională, câțiva renumiți specialiști străini, introducând în acea vreme ideea - care din nefericire nu a fost reluată după el - a unor misiuni mixte, de colaborare. Ideea ținea de concepția asupra caracterului universal al disciplinei arheologice.

Dar desăvârșirea acestei etape a istoriei MNA se produce odată cu numirea la direcție a lui Vasile Pârvan, în ziua de 15 noiembrie 1910, după un scurt interregnum asigurat de elenistul George Murnu. Pârvan a adăugat rigorii și cunoașterii în adâncime a culturii clasice, deprinse de la marii săi profesori, Ulrich von Willamowitz-Moellendorf și Eduard Meyer, dimensiunea reflexiei morale și a intuiției filosofice. Înfrăurirea personalității sale asupra culturii noastre a fost profundă și durabilă. *Generația Criterion* era în mare parte formată din aceia care îi audiaseră cursurile. Cultura noastră a avut șansa ca într-una din perioadele ei vitale să beneficieze de un asemenea implant de clasicism.

Vasile Pârvan a pus bazele arheologiei moderne, înțelegând rolul ei în cunoașterea preistoriei și a istoriei spațiului nostru. Studiile sale de istorie antică generală, cele care au purtat asupra penetrației civilizației grecești și începutului vieții romane sau asupra perioadei sfârșitului antichității și a celor mai vechi mărturii creștine de pe teritoriul țării noastre, sunt fundamentale, iar *Getica* este prima abordare cu mijloace moderne a protoistoriei românești. Pârvan s-a distanțat de predecesorul său prin forța și generozitatea personalității sale.

Învățăutul a fost dublat de un mare și norocos descoperitor de vocații. El a fost creatorul primei școli românești de arheologie și de istorie antică. Deși extrem de

scurtă, activitatea sa pedagogică a produs un mare număr de elevi, începând cu epoca paleolitică (Constantin S. Nicolăescu-Plopșor), neo- și eneolitică (Vladimir și Hortensia Dumitrescu), epoca bronzului (Dorin Popescu), geto-dacă și greco-romană (Radu și Ecaterina Vulpe, Paul Nicorescu, Dimitrie M. Teodorescu, Grigore Florescu, Gheorghe Cantacuzino), pentru întreaga pre- și protoistorie (Ion Nestor), arheologia medievală (Grigore Avakian), epigrafie și istorie antică (Scarlat Lambrino și Dionisie M. Pippidi), dar și istorici ai evului mediu (George Brătianu, Constantin C. Giurescu, Maria Holban).

„Școala Pârvan” a fost una dintre cele mai ample și mai active din istoriografia românească. Ea a dominat învățământul și cercetarea și s-a dovedit capabilă să suporte înnoiri, fără a se dezagrega, de pildă în cazul noii direcții în pre- și protoistorie, imprimată de Ion Nestor, sau a celei din istoria antică și epigrafie, datorată lui D.M. Pippidi. Aceasta grație existenței unui centru vital care a fost Muzeul Național de Antichități, unde se formaseră și lucraseră tinerii săi colaboratori și elevi. Într-un raport adresat Ministerului Instrucțiunii la 15 februarie 1911, două luni după instalarea sa la direcție, Pârvan semnala că „nu există nici un funcționar științific al muzeului, în afară de director”, pentru ca până în 1927 MNA să devină centrul activității din întreaga țară, acum întregită în hotarele ei firești.

Vasile Pârvan adăuga marilor sale însușiri intelectuale, didactice și morale și pe aceea de bun organizator, de manager - cum se spune acum. Impunând un loc central MNA în mișcarea științifică românească, în special după Marea Unire din 1918, el a realizat - spre deosebire de Tocilescu - necesitatea înființării sau ajutorării unor muzee locale sau regionale pe întreg teritoriul României Mari, ca unități de cultură, de cercetare și de protecție a patrimoniului arheologic, sprijinite, îndrumate și chiar coordonate de MNA. „Noi întotdeauna am admis principiul Muzeelor provinciale, ca secțiuni ale Muzeului Central și n-am pregetat niciodată a pune umărul la realizarea lor”, scrie el, încă din 1913, lui Ștefan Ciuceanu, directorul Fundației Aman de la Craiova. Această concepție, puternic dezvoltată pe baze diferite după cel de-al doilea război mondial, a fost la originea dezvoltării muzeale de astăzi.

Și, pentru că astăzi sărbătorim și 80 de ani de la începuturile săpăturilor și cercetărilor de la Histria, deci jumătate din istoria instituției noastre, este locul de a arăta că organizatorul și întrucâtva geniul tutelar al acestora este tot Vasile Pârvan. Histria, cea mai veche colonie grecească de pe malul stâng al Mării Negre, a fost șantierul preferat al magistrului. Campaniile arheologice care s-au succedat aici au scos la lumină o bună parte din ruinele cetății, iar documentele epigrafice au permis lui Pârvan să adauge dosarului izvoarelor despre istoria antică a Dobrogei documente de mare însemnătate. Histria a devenit primul șantier-școală, unde au lucrat aproape toți elevii săi. Într-o scrisoare a lui Radu Vulpe din 1922 aflăm că Vasile Pârvan declara cu humor că el se considera „regele Histriei”, că satele Caranasuf, Cogeaalac etc. nu erau decât feudele sale, că Regele României a venit la el în 1915 nu ca la un supus, ci ca la un egal. Tradiția de șantier-școală s-a păstrat și după dispariția lui Vasile Pârvan până în zilele noastre.

Spirit european prin excelență, el a deschis și facilitat calea tuturor elevilor săi către centre universitare din Apus, înțelegând generos - din propria sa carieră - că fără confruntarea celor tineri cu exigența, informarea și disciplina muncii, deprinse

Acest nucleu a fost dezvoltat în special în timpul direcției lui Vladimir Dumitrescu. La ieșirea sa din funcția de director, în iulie 1945, Muzeul Național de Antichități avea de altfel deja o structură organizatorică ce prefigura viitorul Institut de Arheologie, în care existau cabinetul de desen și cartografie și laboratorul ceramic. Secțiile sale științifice erau definite după criteriul istoric (pre- și protoistorie, greco-roman și medieval) și se constituise Cabinetul numismatic, grație profesionalismului și spiritului organizatoric al tânărului numismat Bucur Mitrea.

În grupul de cercetare, alături de Ion Andrieșescu, Vladimir și Hortensia Dumitrescu, Dorin Popescu, Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, Harilau Metaxa, s-a dezvoltat personalitatea științifică a lui Ion Nestor, unul dintre ultimii elevi ai lui Pârvan. După un lung stagiu în Germania, unde i-a avut ca profesori pe Gerhard Bersu și Gero von Merhardt, Ion Nestor și-a susținut teza de doctorat la Marburg (Lahn), publicând în 1932 lucrarea *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*. Această lucrare a dat un curs nou arheologiei românești.

În toamna anului 1945, Ion Nestor este chemat să ocupe catedra de arheologie preistorică a Universității din București și prin această numire personalitatea sa științifică și pedagogică începe să exercite o influență din ce în ce mai importantă, în primul rând asupra Muzeului Național de Antichități. De atunci instituția aceasta, împreună cu întreaga arheologie românească, a pășit în etapa ei actuală. Deși nu a condus MNA decât între 1947-1951, Ion Nestor a creat o nouă școală în arheologie.

După doi ani de recunoașteri de teren — așa-numitele „periegheze” — el organizează în 1948 primul șantier arheologic-școală în așezarea și necropola getică de la Zimnicea, continuat apoi la Sărata Monteoru, pentru epoca bronzului, la Suceava, pentru arheologia medievală și la Bratei, pentru cea prefeudală. Pentru stadiul la care se afla atunci cercetarea românească de teren aceasta a fost o activitate de pionierat. Ion Nestor a introdus o nouă concepție asupra săpăturii arheologice, care, prin rigoarea tehnicii stratigrafice, trebuia să garanteze exactitatea observației. El a impus, ca etapă primordială în procesul cercetării și al interpretării, actul însuși al săpăturii arheologice. Precizia diagnosticului său în determinarea obiectelor descoperite a stat la baza noii orientări în arheologie. Deși întâmpinând, până de curând, rezistențe, revoluția metodologică produsă de Ion Nestor a situat după război arheologia românească în avangarda arheologiei europene.

În 1948 a avut loc înlocuirea Academiei Române cu Academia R.P.R., odată cu intrarea întregii țări în acel obsedant deceniu. România avea să parcurgă una dintre cele mai întunecate etape ale istoriei sale. O seamă de studenți și unii mari istorici au fost arestați. George Brătianu a murit în închisoare. Reforma universitară din vara anului 1948 a zdruncinat învățământul istoric, pervertit de ideologia marxist-leninistă și prin răsturnarea valorilor naționale, pentru mai multe decenii.

Printr-un decret din 15 iulie 1949, Muzeul Național de Antichități intra în structurile noii Academii, ca secție a Institutului de Istorie și Filosofie, pierzându-și autonomia. Apare o nouă revistă, „Studii și cercetări de istorie veche”, „La baza cercetărilor noastre - se scrie în Cuvântul înainte al redacției - ne străduim să punem concepția marxist-leninistă, având mereu în față exemplul creator al celei mai avansate științe istorice - știința sovietică”.

Muzeul Național de Antichități, împreună cu întregul său personal, se afla în fața unei situații limită. Desigur că fiecare va avea destinul său individual, adesea dramatic (Vladimir Dumitrescu arestat între anii 1952-1955, Radu Vulpe ținut, ca și Grigore Florescu, într-o poziție subordonată), iar traversarea tunelului comunist s-a produs cu mai multe sau mai puține concesii făcute ideologiei. Marxism-leninismul de tip sovietic, presiunea slavizantă, cultul acelei lucrări simplificatoare și învechite de Fr. Engels, *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, au distorsionat unele din lucrările din acea vreme.

Dar corpul arheologilor în totalitate și-a dovedit vitalitatea, evitând criza, care se produsese în alte sectoare ale istoriografiei. Așa cum spuneam înainte, încă înainte de intrarea în structurile noii Academii, Muzeul Național de Antichități avea deja configurația unui Institut Arheologic. „Muzeul nostru - scrie Ion Nestor în 1949 - a trebuit să acționeze tot în lipsa unui institut arheologic al României și a oricărei forme de organizare a activității arheologice de la noi din țară. Socot că nu mă înșel atunci când cred că această stare de lucruri va înceta curând”.

Odată cu intrarea în structura Academiei, desigur sub îndrumarea și a lui Ion Nestor, se procedează, începând cu 1949, dar mai ales din 1950, la organizarea și centralizarea pe plan național a tuturor săpăturilor arheologice, pentru a se cerceta cât mai mult din teritoriul țării și a se „acoperi” toate perioadele preistoriei și istoriei sale, începând cu epoca paleolitică până la evul mediu. Unele așezări au început să fie dezvelite în suprafață, pe mari porțiuni. La sfârșitul fiecărei campanii avea loc o „consfătuire a arheologilor”, în care se expuneau rapoartele preliminare asupra rezultatelor obținute. Numărul și volumul săpăturilor a crescut. În 1953 s-a simțit nevoia fondării unei noi publicații, „Materiale și cercetări arheologice”, destinată a publica rapoartele preliminare, pe lângă „Studii și cercetări de istorie veche” rezervată de acum încolo studiilor, notelor, recenziilor.

După un scurt interregnum C. Balmuş, la conducerea Muzeului Național de Antichități este numit prof. Gheorghe Ștefan (1 octombrie 1952), și cu numirea sa apogeul crizei a putut fi considerat depășit. În această vreme un grup de tineri, formați imediat înainte sau după reforma învățământului din 1948, se adaugă echipei de cercetare. Este cea de-a doua generație după Pârvan, care, cu puține excepții, și-a făcut studiile numai în țară, în condițiile celei mai grele perioade a învățământului românesc, dar formându-se pe lângă personalitățile științifice din Muzeul Național de Antichități.

La 5 iunie 1956, prin HCM nr. 1048, se decide: „În vederea dezvoltării studiilor și cercetărilor din domeniul arheologiei în țara noastră, se aprobă transformarea Muzeului Național de Antichități al Academiei R.P.R. în Institutul de Arheologie”. În funcția de director a fost numit acad. prof. Emil Condurachi. Muzeul Național de Antichități devenea acum o secție a noului institut. În anul următor re apare revista „Dacia”, serie nouă, dedicată semnificativ memoriei lui Vasile Pârvan. Se marca astfel, pe de o parte, revenirea oficială a arheologiei românești la linia ei tradițională, iar pe de alta, redeschiderea ei către exterior. „Publicând în fiecare an un volum din această serie nouă a «Daciei», — se scrie în prefață — dăm posibilitatea

învățaților străini de a lua cunoștință cel puțin de rezultatele și problemele arheologiei românești altfel decât se putea prin scurtele rezumate în limbi străine din celelalte publicații ale noastre”.

Lunga direcție a acad. Emil Condurachi (1956-1970), urmată de aceea a prof. D. M. Pippidi (1971-1981) au constituit una dintre cele mai productive perioade ale arheologiei românești și ale științei antichității. În acest sfert de veac numărul șantiierelor arheologice și volumul lor au crescut. Ritmul aparițiilor editoriale ale membrilor institutului nou creat s-a accelerat din ce în ce mai mult, încât în perioada 1970-1980, grație angajamentului și profesionalismului Editurii Academiei, se tipăreau câte 4-5, chiar 6 lucrări pe an, numărul lor total depășind 50. Sunt monografiile unor șantieri permanente sau ale unor așezări și necropole, analize exhaustive ale unor categorii de obiecte, de monede, studii de sinteză ale unor întregi perioade preistorice sau ale unor anumite aspecte ale acestora, corpul de inscripții, izvoarele privind istoria României, fascicule din seria internațională „Corpus Vasorum Antiquorum” sau „Inventaria archaeologica” etc. Tratatul de istorie a României, deși grevat de ideologia marxistă, a reprezentat un mare efort de sinteză, dar și un bilanț al posibilităților arheologiei și istoriei vechi din România la acea dată (1960).

O bună parte din efortul depus și din rezultatele obținute se datorează celei de-a doua generații după Pârvan. Dar în această perioadă în Institut se forma cea de-a treia, generația anilor 60. Unii din membrii mai tineri ai Institutului au fost trimiși să-și perfecționeze cunoștințele și să ia contact cu progresele științei apusene, la universitățile germane (Bonn, München, Saarbrücken, Heidelberg). Se relua așadar una din bunele inițiative antebelice. Progresele considerabile ale arheologiei în ultimul sfert de veac s-au datorat și acestor două generații mai noi.

În această vreme, deschiderea către exterior s-a manifestat și prin organizarea de către Institut a trei importante congrese internaționale: cel al Frontierelor Romane de la Mamaia (1972), cel de Epigrafie greacă și latină de la Constanța (1977), ambele în colaborare cu Muzeul de Arheologie din Constanța, și cel de Tracologie de la București (1976).

Încă din ultimii ani ai deceniului al șaptelea a început o nouă perioadă de privațiuni, suportată din ce în ce mai greu de țara noastră. Se simțea din ce în ce mai puternic dirijismul și presiunea ideologică și se accentua tendința național-comunistă, cu directă implicare asupra arheologiei și istoriei. În același timp apăreau în presă și în organisme paraștiințifice efectele unei ofensive tracomane. Îndelungata și dificila elaborare și redactare a noii ediții a Tratatului de Istorie a României a eșuat în cele din urmă, poate și datorită intransigenței salutare opusă de prof. D.M.Pippidi, coordonatorul primului volum.

Dr. C. Preda, care, după retragerea prof. Pippidi, a preluat conducerea Institutului nostru, a avut timp de opt ani (1981-1989) dificila sarcină de a menține coerența și viața științifică. Sănătatea morală a corpului de arheologi și istorici s-a manifestat iarăși cu vigoare. Luarea curajoasă de poziție a directorului, alături de alți oameni de știință, a contribuit considerabil la stăvilirea curentului tracoman.

Dar, în 1983, producția editorială începe să se reducă. Numărul lucrărilor membrilor Institutului tipărite până în 1989 scade la șase, revistele își reduc volumul,

iar calitatea tehnică decade. În toamna anului 1985 printr-un ordin brutal al unui membru al Biroului Politic, Institutul este evacuat la rezezeală din unul din cele două localuri ale sale, cel din str. N.Iorga 21, și dispersat la patru adrese diferite. În aceste condiții dificile Constantin Preda organizează și conduce un colectiv, compus mai ales din membrii Institutului, pentru realizarea unei „Enciclopedii a arheologiei și istoriei vechi a României”, întreprindere delicată și ambițioasă dusă la bun sfârșit. Grație entuziasmului și priceperii Editurii Enciclopedice, a directorului ei Marcel Popa, primul volum a apărut în toamna acestui an.

După răsturnarea violentă și sângeroasă a regimului comunist din decembrie 1989, Institutul și-a ales un nou director și Consiliu științific, alegere confirmată în luna mai de către conducerea Academiei, iar prin Hotărârea de Guvern nr. 116 din 7.02.1990 a revenit la Academia Română, după un interval în care, ca într-un lung exil, împreună cu alte instituții de cercetare, fusese în subordinea, mai întâi, a fostei Academii de Științe Sociale și Politice, apoi a Ministerului Educației și Învățământului. Prin Hotărârea Prezidiului Academiei Române din 22.05.1990 se aprobă redeschiderea Muzeului Național de Antichități, ca unitate integrată în Institutul de Arheologie. În sfârșit, în ședința din 30 octombrie 1992 Biroul Prezidiului Academiei Române „a analizat propunerea Institutului de Arheologie referitoare la titulatura sa și a hotărât ca Institutul să aibă titulatura «Institutul de Arheologie Vasile Pârvan» și separat, «Muzeul Național de Antichități» al Institutului”. Prin această ultimă hotărâre se marchează încă o dată, după 1957, revenirea la tradiție, prin noua sa titulatură, și se constituie binomul Institut-Muzeu, a cărui dezvoltare - structură separată, clădiri adecvate - este una dintre sarcinile și preocupările noastre, dar a cărui existență a fost schițată acum, prin deschiderea, în cinstea acestui jubileu, a primei expoziții a Muzeului Național de Antichități, în holul Casei Macca din str. H. Coandă 11.

Orientarea actuală a Institutului nostru are în vedere mai multe direcții. Istoriografia românească a suferit în ultimii ani de lungă și periculoasă întrerupere a contactelor cu știința universală. Propaganda și presiunea național-comunistă și festivă au adus cu sine în unele sectoare ale culturii - inclusiv ale istoriografiei și arheologiei - coborârea stachetei exigenței științifice, tendințe de provincializare, de închidere suficientă între limitele ei, poate și în ideea considerării fenomenelor istorice numai din perspectivă românească, româno-centristă. Integrarea lor în marile curente ale istoriei universale, punerea în lumină a preistoriei și istoriei noastre în contextul general, a fost lucrarea marilor noștri istorici și arheologi, de la Iorga, Pârvan, Brătianu, la Nestor, Pippidi, Vulpe. Așadar, de-provincializarea, de-politizarea, de-mistificarea arheologiei și istoriei vechi sunt unele din preocupările noastre, alături de impunerea rigorii științifice, cu alte cuvinte tendința de a face din nou cercetarea noastră competitivă internațional.

O altă ține de modernizarea cercetării arheologice, atât cea de teren, cât și cea de interpretare. Așa cum se știe, în ultima vreme, în lume, săpăturile arheologice au cunoscut un mare progres, în pas cu saltul tehnologic. A crescut considerabil contribuția științelor exacte și ale naturii, rolul lor în reconstituirea mediului

bio-ecologic. În același timp cu introducerea unor metode noi de datare și de înregistrare a informațiilor, se încearcă, cu ajutorul specialiștilor, investigarea celor mai variate aspecte ale vieții cotidiene, a mediului biologic și natural ale comunităților cercetate. De asemenea, rolul laboratoarelor de conservare și restaurare a crescut și s-a autonomizat, specialiștii (chimiști, mineralogi, metalurgiști, ceramiști etc.) având contribuția lor în interpretarea arheologică. De asemenea, prelucrarea datelor, fie pe șantier, fie în birou, bibliotecă, laborator, nu se mai poate realiza decât pe baze informatizate. Deși dispune, din donații, de câteva computere, în institut nu s-a trecut decât în insuficientă măsură la această etapă.

Progresul și punerea la curent, europenizarea cercetării, se fac și prin înprospătarea institutului cu tineri viitori specialiști. Încă din timpul direcției lui C. Preda, dar mai ales după 1990, au fost angajați tineri din generația anilor '70, '80 și chiar '90. Unii dintre ei s-au afirmat deja, atât în țară cât și în străinătate. Preocuparea noastră este aceea de a-i trimite peste hotare, în universități prestigioase, pentru a-și completa formația științifică, reînnoind o tradiție mai veche, care urcă până la Vasile Pârvan. Cu ajutorul unor burse primite de la Institutul Arheologic German (la Școlile de la Istanbul, Atena, Roma sau la Berlin), de la Școala Franceză de la Atena, de la Universitățile din Paris 1, Liège, Lausanne, Texas, Michigan, de la Fundația Freiherr von Stern, DAAD, Südosteuropa-Gesellschaft, de la Direcția Patrimoniului din Franța, numeroși membri ai Institutului, printre care mai ales cei tineri au avut posibilitatea unor stagii îndelungate de specializare sau documentare.

Nu este locul și nici în intenția mea de a face un bilanș al celor aproape cinci ani de la revenirea instituției noastre la Academia Română. Nu aș încheia această comunicare, fără a sublinia ceea ce mi se pare însă a fi specificul lungii sale istorii; al uneia dintre principalele instituții de cultură ale României¹. Este continuitatea neîntreruptă a dezvoltării, legătura organică și firească care se țese de la întemeietori până la noi, cei de astăzi. Este și ceea ce mă face să sper că viitorul va fi de partea sa.

¹. Pentru o informare mai detaliată și mai documentată asupra istoricului acestei instituții vezi:

- R. Vulpe, *Muzeul Național de Antichități*, Boabe de grâu, 1, 1930, 3, p. 133-146;
 Vl. Dumitrescu, *Muzeul Național de Antichități*, București, 1968;
 M. Babeș, *Marile etape ale dezvoltării arheologiei românești*, SCIVA, 32, 1981, 3, p. 319-330;
 Al. Păunescu, I. Casan-Franga, P. Diaconu, *Începuturile arheologiei românești. Istoricul Muzeului Național de Antichități*, SCIVA, 35, 1984, 1, p. 3-44;
 Alexandra Ștefan, *Istoricul Muzeului Național de Antichități - Institutul de Arheologie. II. Progresele arheologiei și muzeografeiei în România în perioada 1881-1927*, SCIVA, 35, 1984, 2, p. 109-143;
 C.C. Petolescu, *Istoricul Muzeului Național de Antichități - Institutul de Arheologie. III. Arheologia și muzeografia românească în perioada 1927-1943*, SCIVA, 35, 1984, 2, p. 144-157;
 E. Comșa, *Istoricul Muzeului Național de Antichități - Institutul de Arheologie. IV. Arheologie și muzeologie în perioada 1944-1956*, SCIVA, 35, 1984, 3, p. 209-221;
 C. Preda, *Istoricul Muzeului Național de Antichități - Institutul de Arheologie. V. De la Muzeul Național de Antichități la Institutul de Arheologie (1956-1984)*, SCIVA, 35, 1984, 3, p. 222-233.